

Læreplan i samfunnskunnskap, samisk plan, fellesfag Vg1/Vg2

Om faget

Fagets relevans

Samfunnskunnskap skal gi elevene kompetanse til å bli engasjerte og kritisk tenkende deltakere i samfunnet. Faget skal bidra til at elevene kan drøfte og reflektere i fellesskap og ha respekt for meningsmangfold. Faget gir elevene innsikt i sammenhenger mellom individuelle valg, samfunnsstrukturer og naturens tålegrenser, og dette danner utgangspunkt for at de utvikler forståelse av hvordan de ved å være aktive medborgere kan bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling både i og utenfor Sápmi/Sábme/Saepmie. Samfunnskunnskap gir elevene mulighet til å utforske egen identitet, lokalsamfunnet de lever i, og nasjonale og globale problemstillinger. Slik bidrar samfunnskunnskap til å styrke elevenes forståelse av seg selv, samisk kulturarv og samisk samfunn i dag og til å gi elevene mulighet til å påvirke eget liv og egen framtid.

Kjerneelementer

Kjerneelementene i samfunnskunnskap rammer inn det mest betydningsfulle innholdet i faget og beskriver det elevene må lære for å kunne mestre og anvende faget.

Undring og utforskning

Elevene skal kunne undre, reflektere og vurdere hvordan kunnskap om samfunnet blir til. De skal få uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende og -skapende sammen med andre. Elevene skal innhente og bruke informasjon fra flere og ulike typer kilder for å belyse forhold i samfunnet og egne liv. De skal kunne gjøre en kritisk vurdering av kildenes pålitelighet, relevans, tendens og hensikt.

Perspektivmangfold og samfunnskritisk tenkning

Elevene skal kunne vurdere sammenhenger i samfunnet ut fra forskjellige perspektiver. Elevene skal forstå hvorfor noen har makt og stille spørsmål til hvordan makt er organisert og hvordan makt virker. Elevene skal utvikle kulturforståelse og skal kunne forstå hvorfor mennesker tar andre valg enn seg selv.

Medborgerskap og bærekraftig utvikling

Elevene skal kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvenser av og handlingsalternativer for bærekraftig utvikling på individ-, nasjonalt og globalt nivå. Medborgerskap og bærekraftig utvikling handler om demokratisk medborgerskap og den samfunnsmessige dimensjonen av bærekraftig utvikling, hvordan mennesker samarbeider, organiserer seg og fatter beslutninger i samfunn. Dette innebærer også at elevene skal få handlingskompetanse til å medvirke i demokratiske prosesser og samfunnsforming. Sentralt innhold skal ses i lys av det lokale til det globale, og urfolk og minoriteters perspektiv.

Identitet og livsmestring

Elevene skal forstå hvordan mennesker utvikler identitet og samhandler med andre. Med utgangspunkt i elevens livsverden skal eleven få en forståelse for hvem de er, og hvordan de kan mestre egne liv.

Verdier og prinsipper

Samfunnskunnskap skal legge grunnlaget for at elevene blir aktive medborgere som ivaretar og viderefører grunnleggende demokratiske verdier, som medbestemmelse, likestilling, ytringsfrihet og respekt for menneskerettigheter. Samfunnskunnskap skal gi elevene kompetanse i samfunnskritisk tenkning og utforskning og bidra til at elevene forstår at andre kan ha et annet verdigrunnlag og ståsted enn de har selv. Faget skal bidra til at elevene forstår hvordan politikk, historie og kulturarv har påvirket og påvirker lokalsamfunn, kulturuttrykk og livsformer i Sápmi/Sábme/Saepmie. Gjennom faget skal elevene kunne identifisere områder der menneskeverdet blir utfordret, for eksempel knyttet til menneskehandel og undertrykking, og undersøke forpliktelser i internasjonale avtaler og peke på tiltak for å ivareta menneskers grunnleggende behov. I tillegg skal elevene forstå at deres egen livsform ikke er den eneste mulige. Gjennom faget skal elevene også lære å ta ansvar for egne holdninger og handlinger, og de skal utforske bærekraftige og etiske løsninger på dagens og framtidens utfordringer. Faget skal gi innsikt i norske og samiske verdier og kulturuttrykk.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I faget samfunnskunnskap handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at elevene utvikler kunnskap om hva og hvem som påvirker deres egen identitet, selvfølelse, trygghet og tilhørighet. Refleksjon over og kompetanse om kjønn, seksualitet, grensesetting, digitale spor og personlig økonomi vil kunne styrke elevenes respekt for seg selv og andre. Faget skal bidra til sosial inkludering og et mangfoldig fellesskap.

Demokrati og medborgerskap

I faget samfunnskunnskap handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å øke elevenes kritiske bevissthet om samfunnet de deltar i. Elevene skal lytte til og la seg utfordre av mennesker med andre synspunkter enn dem selv. Faget skal bidra til å gi elevene forståelse av sammenhengene mellom makt, menneskerettigheter, institusjoner og demokratisk medborgerskap. Elevene skal forstå og utvikle respekt for demokratiske verdier og spilleregler, får trygghet til å ytre seg og kunnskap til å begrunne egne meninger. Slik kan de bli aktive medborgere som er med på å forme samfunnet.

Bærekraftig utvikling

I faget samfunnskunnskap handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om hvordan mennesker samarbeider, organiserer seg og fatter beslutninger i samfunn. videre skal elevene reflektere over hvordan politikk, konflikter, økonomi, teknologi og ressursbruk virker sammen og påvirker majoriteter, minoriteter og urfolk. En bærekraftig løsning på ressurspolitiske problemer innebærer å ivareta verdier som likeverd og mangfold.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i samfunnskunnskap innebærer å bruke et presist språk og fagbegreper til å ytre begrunnede meninger og argumenter. Å lytte til, vurdere, gi respons på og videreutvikle innspill fra andre bidrar til økt respekt for meningsmangfold. Muntlige ferdigheter i samfunnskunnskap utvikles når elever drøfter, reflekterer og presenterer alene og i fellesskap.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samfunnskunnskap er å kunne produsere tekst og tilegne seg fagkompetanse gjennom forskjellige former for tekstproduksjon. Det innebærer blant annet å skrive tekster med bruk av fagbegreper, samfunnsfaglige metoder, ulike perspektiver og kilder.

Å kunne lese

Å kunne lese i samfunnskunnskap er å kunne bruke varierte kilder til å lære om samfunnsfaglige og dagsaktuelle temaer. Ved å lese tekster med forskjellige perspektiver skal elevene bli kjent med forskjellige tenkemåter og argumenter, men også lære seg å forstå andres ståsted. Lesestrategier skal styrke elevenes evne til å hente ut, tolke og kritisk vurdere forskjellige kilder.

Å kunne regne

Å kunne regne i samfunnskunnskap er å kunne innhente, tolke og analysere data og å kunne vurdere informasjon og statistikk framstilt i tabeller og grafer. Det innebærer også å kunne regne for å forvalte pengebruk og få oversikt over personlig økonomi.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i samfunnskunnskap innebærer å bruke digitale ressurser til å finne informasjon og argumenter og til å henvise til kilder på en etterrettelig måte. Elevene skal kunne kommunisere og samarbeide digitalt, forstå hvordan algoritmer påvirker informasjonssøk, og følge regler og normer for nettbasert kommunikasjon, personvern og opphavsrett.

Samfunnskunnskap har et særlig ansvar for utviklingen av digitale ferdigheter.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- utforske ressurspolitikk og ressursbruk og reflektere over hvordan framtidig politikk kan utformes for at verden skal bli mer bærekraftig
- bruke samfunnsfaglige metoder, perspektiver og kilder til å utforske dagsaktuelle tema, argumentere for egne meninger og forstå andres meninger og verdier
- innhente informasjon om sosial ulikhet i Norge og vurdere tiltak som kan motvirke ulikhet
- reflektere over likheter og forskjeller i identitet, leveste og kulturuttrykk innad i og mellom majoriteter og minoriteter i Norge og Sápmi/Sábmme/Saepmie
- gjøre rede for hvordan sosialisering har endret seg over tid, og drøfte hvordan ungdoms identitet og selvfølelse formes gjennom sosialisering i dag

- reflektere over lovverk og normer om seksuell grensesetting og drøfte variasjoner i holdninger, verdier og normer om kjønn og seksualitet
- drøfte hvordan personlig økonomi og organiseringen av arbeidslivet påvirker enkeltpersoner og gruppers mulighet til å bli selvstendig
- vurdere politiske aktørers muligheter til å oppnå bærekraftige og fredelige løsninger på en konflikt
- reflektere over hva det innebærer å være medborger i et demokrati og vurdere hvordan enkeltpersoner og grupper kan påvirke politiske beslutninger lokalt og nasjonalt
- gjøre rede for forskjellige former for makt og vurdere hvordan maktutøvelse kan utfordre demokratiske verdier
- forstå grunnlaget for menneskerettigheter og utforske menneskerettighetsbrudd nasjonalt eller globalt
- utforske hvordan innovasjon og teknologi påvirker samfunns- og arbeidsliv
- bruke egne og andres digitale fotavtrykk til å undersøke hvem som har tilgang til data og personopplysninger og reflektere over hvordan denne informasjonen kan brukes eller misbrukes
- gjøre rede for forskjellige former for utenforskap og vurdere hvordan stat, privat sektor og det sivile samfunn kan legge til rette for å inkludere flere i samfunns- og arbeidsliv
- drøfte hvordan ideologiske ståsted og valg av metode og kilder påvirker våre funn og argumenter og gir seg utslag i forskjellige meninger
- vurdere tiltak som kan forebygge rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer i Norge og Sápmi/Sábme/Sáepmie
- utforske yrker i dagens arbeidsmarked og reflektere over etiske problemstillinger i arbeidslivet

Underveisvurdering

Elevene skal få mulighet til å utvikle kompetansen sin i faget gjennom underveisvurderingen. Elevene viser kompetanse i samfunnskunnskap når de får anledning til å vise forståelse for ulike perspektiver på forhold i samfunnet og når de viser kompetanse i demokratisk medborgerskap og viser forståelse for ulike samfunnsmessige dimensjoner av bærekraftig utvikling. Elevene viser kompetanse når de forstår hvordan mennesker utvikler identitet og hvordan man samhandler med andre. Elevene skal forstå hvem de er og hvordan de kan mestre egne liv, og utvikle samfunnskritisk tenkning. Elevene viser kompetanse i samfunnskunnskap alene og i samarbeid med andre, i muntlige og skriftlige sammenhenger. Læreren skal med utgangspunkt i det eleven viser av kompetanse planlegge for elevenes videre læring.

Læreren skal legge til rette for at elevene forstår og selv setter ord på hva de mestrer, og hva de bør gjøre for å komme videre i læringen. Lærer skal legge til rette for kritisk tenkning gjennom varierte og utforskende arbeidsmetoder og faglige oppgaver, og bidra til at elevene får uttrykke sin nysgjerrighet og være aktivt kunnskapssøkende. Lærer skal la elevene medvirke i egen og andres læring gjennom å gi og få tilbakemeldinger, som motiverer for videre læring. Gjennom å undre seg, reflektere over, samtale om og utforske kunnskap om samfunnet skal elevene utvikle kompetansen i faget.

Standpunktvurdering

Standpunktvurderingen skal uttrykke elevenes sluttkompetanse i faget. Læreren skal planlegge og legge til rette for at elevene på varierte måter får vise sin samlede kompetanse i samfunnskunnskap muntlig og skriftlig. Standpunktvurderingen skal fastsettes ut fra en helhetsvurdering og innebærer hvordan elevene bruker metodene i faget og sammen med forståelse for perspektiver på ulike forhold i samfunnet vise kompetanse i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner.

Vurderingsordning

Elevene skal ha én standpunktkarakter.

Eksamensordningene i fagene skal sendes på høring og ferdigstilles senere.

HØRINGSUTKAST